1049. ՆՈՐ ՓԻՓԻ, փայտածածկ եկեղեցու պատին.

Սուրբ Աստուածածին բարեխօս տէր Ըստեփաննոսին. թվ. ՌՃԺԹ: (1670):

Հրատ. Բարխուդարեանց. 298։

1050. ՆՈՒՅՆՏԵՂ, փայտե սյունի վրա՝

Իշխանութեան Մելիք Հախնազարի, Պապէր ի Քրիստոս յիշեցէք, Հրապետն, որդիք Պալին Սարգիս, հանգուցեալ որդին տէր Ղազար, մայրն իւր Նարկիզն. թվ. ՌՃԼԶ: (1687):

Հրատ. Բարխուդարեանց, 298։

106. ԳԱՐԴՄԱՆԻԿ ԳՅՈՒՂ

1051. Գյուղի մեջ հիշատակված հայկական հուշարձաններից այժմ գրեթե ոչինչ չի մնացել։ Գյուղից դեպի հարավ եղել է մի մատուռ՝ Սրբլթան անունով, որի մոտ կանգնած է եղել 3½ մետր բարձրությամբ մի մահարձան՝ հետևյալ արձանագրությամբ.

Այս է տապան սուրբ Սրապիոնի, թոռն մեծին Սամռին, մեծին Սասին. թվ. ՉՁ: (1331):

Հրատ. Բարխուդարեանց, 302։ Լալաեան, V, 312։

1052. ԳԱՐԳՄԱՆԻԿ ԳՅՈՒՂԻ հանդում եղել է ավերակ գյուղատեղ՝ Ղարաղ Թափա անունով, ուր եկեղեցու սյուների վրա կա՝

Ես Խոսրովս. թվ. ՌՃԽԱ: (1692):

1053. Ի թվ. ՌՃԾԵ: (1706):

Հրատ. Բարխուդարեանց, 302։ Լալաեան, V, 312։

107. ՓԱՌԻՍՈՍ ՔԱՂԱՔԱՏԵՂ (ՇԱԼԱՔԵՆԴ) ԵՎ ՇՐՋԱԿԱՅՔ

Ա. Փառիս քաղաքատեղ. *գտնվում է Շամքոր գետի վերին հոսանքում, նրա երկու ափերին։ Այժմ մնացել են տնատեղերի հետքերը միայն։ Ավերակների, նույնպես և հուշարձանների բոլոր քարերը տարվել են շրջակա գյուղերի բնակիչների կողմից։ Դեռես XIX դարի վերջերին, ըստ Մ. Բարխուդարյանցի նկարագրության, ավերակների մեջ նկատելի էին տասն և մեկ եկեղեցիների ավերակները և երկու կամուրջները։ Մեծ եկեղեցին ունեցել է 15 մ. երկարություն և 11½ մ. լայնություն։ Ավերակների սահմաններում հեղինակը՝ միայն երկու արձանագրված խաչքարեր է տեսել (մեր № 1054, 1055 արձանագրությունները)։ Դրանք տեղաշարժվել և գրվել են երկաթուղու գծի տակ։*

Քաղաքատեղիի հյուսիսային եզրին գտնվող մի բարձր լեռնաբազուկի արևելյան ծայրին բավական լավ պահպանված մնում է Փառիսոսի բերդը՝ բազմաթիվ կիսակլոր աշտարակներով։ Պարիսպների հաստությունը 2½ մետր է. ներսում կան բազմաթիվ շենքերի ավերակներ, մատուռի ու ջրամբարի մնացորդներ։

Բ. Փառիսոսի վանք. *գտնվելիս է եղել քաղաքից ոչ հեռու, Տանձուտ մեծ գյուղի ավերակներից փոքր-ինչ վեր՝ մի անտառապատ սարահարթի վրա։ Բաղկացած է եղել երկու եկեղեցիներից և մեկ մատուռից ու գավիթներից։ Նկարագրողներն այստեղ միայն մեկ արձանագրություն են նկատել (մեր № 1056)։ Այս հուշարձանը մենք տեսնել չկարողացանք։*

Գ. Ս. Հովհաննես եկեղեցի. *գտնվում է քաղաքատեղիից 4—5 կմ դեպի արևելք՝ բարձր և անտառապատ լեռների վրա։ Մի փոքր և կիսավեր շենք է. պատերի ստորին մա-*